

MENTÁLNÍ REPREZENTACE DUŠEVNÍ HYGIENY NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE OČIMA STUDENTŮ UČITELSTVÍ

Kateřina MELICHÁRKOVÁ, Rudolf KOHOUTEK

Souhrn: *Má-li se dítě ve škole učit objevovat svět, zdravě se vyvíjet a růst, je velmi důležité, aby mu k tomu byly poskytnuty nezbytné podmínky. Mezi tyto podmínky patří mimo jiné i péče o duševní zdraví, kterou zajišťuje duševní hygiena. Na zjištění, nakolik jsou její pravidla ve škole uplatňována a respektována, se zaměřujeme v našem příspěvku. Výzkumné šetření, jehož výsledky jsou zde prezentovány, je postaveno na mentální reprezentaci jevu z pohledu studentů učitelství.*

Klíčová slova: *duševní hygiena, duševní zdraví, psychologie zdraví*

1. Úvod

Duševní hygiena představuje „systém vědecky propracovaných pravidel a rad sloužících k udržení, prohloubení nebo znovuzískání duševního zdraví, duševní rovnováhy“ (Míček, 1984: 9). Zpočátku se zaměřovala na odstraňování dopadů negativních vlivů na duševní zdraví člověka. Později je její zájem rozšířen i o eliminaci těchto negativních vlivů a snahu o rozvoj jedince. (Bedrnová, 1999) Kromě pojmu *duševní hygiena* se můžeme setkat i s dalšími označeními: *psychohygiena, mentální hygiena*. (např. Bartko, 1990)

Zabývání se duševní hygienou má dlouhou historii. Její počátky jsou spjaty již se starověkem. Myšlenky uchování duševního zdraví se zde objevují ve spisech filozofických, lékařských i ve společenských normách. (Mrňa in Hřebíček, 1971) Např. antický filozof Demokritos spatřuje optimalizaci individuálního života v nalezení rovnováhy mezi sebou, přírodou a okolním světem, ve střidmosti a schopnosti radovat se z maličkostí. (Bedrnová, 1999) V naší kultuře bychom mohli poukázat na dílo Komenského.

Pojem „duševní hygiena“ se do života společnosti podařilo prosadit Cliffordu W. Beersovi na začátku 20. století. (Míček, 1984) Postupně jsou zakládány různé organizace věnující se duševní hygieně (např. Světová federace duševního zdraví – WFMH – World Federation for Mental Health), mnoho autorů se zabývá touto problematikou z nejrůznějších úhlů pohledu (z našich autorů Haškovec, Brandejs, Vondráček, Hádlík, Bartko, Míček...).

Na duševní hygienu ve školním prostředí se zaměřují Černý, Míček, Hřebíček, Bartko aj. Autoři uvádějí nejrůznější faktory, které ovlivňují školáka. Černý (1960) spatřuje případné problémy v osobnosti a specifikách dítěte či učitele, v jejich vzájemném vztahu i ve vztahu dětí mezi sebou, ve změně školy nebo třídy, ve vlivu médií. Míček (1984) vyjmenovává vliv učitele, vyučovacího procesu (problémy školní zralosti, přetěžování žáka, respektování výkonnostní křivky žáka, přiměřený výběr učiva a podání učební látky, řešení problému nepozornosti, zabezpečení aktivity žáků, respektování didaktických zásad a sociálně psychologických aspektů výchovy), vlivy materiální (sestavení jídelníčku, optické a akustické vlivy), otázku kázně, zkoušky nebo problematiku slabých žáků. Ze zahraničních autorů např. Engelmeyer (1974) mluví především o duševní hygieně práce, Schenk-Danzingerová (1980) připisuje význam negativním zážitkům dítěte a míře frustrační tolerance, přetěžování, vyřazení z kolektivu, Bühler (1958) zmiňuje stres ze zkoušení, ze soutěživosti, netaktnosti vůči dětem, dále připomíná potřebu sounáležitosti a potíže s přestupem dítěte do nové třídy či školy.

V současné době je duševní hygiena odsouvána do pozadí a vyzdvihována je spíše psychologie zdraví. Psychologii zdraví však vnímáme jako „zastřešující pojem“, jehož součástí duševní hygiena nepochybně je (psychologie zdraví se zabývá obecně zdravím, duševní hygiena pak řeší otázky pouze duševního zdraví). Proto i na cestě k duševní hygieně respektujeme tento vývoj a nejdříve se zastavíme u obecnější psychologie zdraví. Následující projekt je tedy pojat jako vstupní výzkumné šetření, které se zaměřuje nejen na zdraví duševní, ale i tělesné a sociální.

Tímto směrem se ubírá také program Škola podporující zdraví, resp. Zdravá škola. Jde ruku v ruce s trendem společnosti žít zdravě, eliminovat negativní vlivy na naše zdraví i v oblasti výchovně vzdělávací. Tento program také definuje jistá hlediska ovlivňující zdraví jedince ve škole. Rozděluje je do tří pilířů (Havlinová, 1988, 2006):

A. VĚCNÉ, SOCIÁLNÍ A ORGANIZAČNÍ PROSTŘEDÍ

- 1. Věcné prostředí...** Hygienická nezávadnost; Bezpečí ve věcném slova smyslu; Funkčnost a účelnost; Podnětnost; Estetičnost a zabydlenost; Dostupnost všech prostor školy k pohybu a užívání; Nabídka osobního prostoru
- 2. Sociální prostředí...** Rozvíjení humanistických postojů jako součást vzdělávání a osobního rozvoje učitelů i dětí; Úcta, důvěra a snášenlivost; Uznání, účast, empatie; Otevřenost a vstřícnost; Vůle ke spolupráci a pomoci
- 3. Organizační prostředí...** Režim dne respektující biorytmy; Režim dne respektující fyziologické potřeby, duševní pohodu; Režim dne respektující nutnost volného času; Zdravá výživa; Pohybová aktivita – holisticky pojatá tělesná výchova

B. ZDRAVÉ UČENÍ

- 1. Smysluplnost výuky...** Autentické učení; Přiblížení školy skutečnému životu; Prožitkové učení; Navazující tematické celky; Využití zdrojů v blízkosti školy
- 2. Možnost výběru, přiměřenost výuky...** Právo individuálního či skupinového výběru určité obsahové části učiva; Volitelné a nepovinné předměty; Možnost výběru způsobu učení; Přiměřenost vzhledem k věku a individuálním možnostem; Rychleji postupující žáci; Žáci se speciálními potřebami a výukovými problémy; Proporcionalita rozumové, citové a sociální složky

3. **Spoluúčast a spolupráce ve výuce...** Duch demokracie a přátelství; Jasná pravidla soužití v písemné podobě; Existence volených orgánů; Participační styl řízení; Otevřenost školy vůči partnerům; Komunikace jako předpoklad spolupráce; Spolupráce ve výuce – kooperativní učení
4. **Motivující hodnocení žáka...** Nepodmíněné uznání – vzájemná úcta; Hodnocení formou poskytování věcné zpětné vazby; Slovní hodnocení

C. OTEVŘENÉ PARTNERSTVÍ

1. **Škola jako demokratické společenství...** Partnerské vztahy s rodiči; Demokratická komunikace; Chování respektující jednotlivce; Participace, spolupráce v týmu
2. **Škola jako kulturní a vzdělávací středisko obce...** Začlenění školy do života obce

Tyto budou taktéž srovnány s faktory vytvořenými skrze náš výzkumný projekt.

2. Metodologie výzkumu

Pro výzkumné šetření byla zvolena obsahová analýza textu a jeho následné kódování. Zkoumán je vliv základní školy na zdraví žáka. K analýze jsou využity reflektující práce studentů 4. ročníku učitelství Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Sběr výzkumných dat proběhl ve dvou fázích. První, předvýzkumnou, fází představovala kvalitativní sonda zjišťující zkušenosti studentů s našim školstvím. V druhé fázi (materiál pro hlavní výzkumné šetření) se studenti již detailněji vyjadřovali ke své spokojenosti či nespokojenosti se školou. K jednotlivým výroky přiřadili i číselnou hodnotu v rozmezí 0 – 100 %, která značí míru souhlasu s určitým výrokem a naléhavosti (aktuálnosti) daného jevu.

Autory esejů je 197 studentů 4. ročníku učitelství Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Je zde uplatněn záměrný výběr výzkumného vzorku z důvodu dostupnosti pro experimentátora. Z těchto 197 prací 162 je využito ke kvantitativnímu zpracování. Zbývajících 35 prací neobsahovalo kvantitativní data, a jsou proto využity při interpretaci získaných dat jako kvalitativní dokreslení problému.

Tento výzkumný projekt má sloužit jako první krok na cestě k poznání uplatňování duševní hygieny na základních školách. Za cíl si klade definování faktorů základní školy, které ovlivňují zdraví jedince a vytvoření nadřazených pojmů nad těmito faktory (kategorie). Tyto kategorie budou srovnávány podle četnosti odpovědi (kolik lidí vnímá daný faktor či kategorii jako významnou a ovlivňující zdraví jedince) a podle aritmetického průměru jejich kvantitativní odpovědi (nakolik tento faktor, resp. kategorii vnímají jako naléhavý). Stejný postup je uplatněn i v jednotlivých kategoriích pro dílčí faktory, bude také zjišťováno, zda žáci skutečně udávají takové faktory, které se vyskytují v odborné literatuře, a zda není možné uváděný výčet faktorů rozšířit.

3. Výsledky výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo zjištění faktorů, které ovlivňují tělesné, sociální a duševní zdraví dítěte na základní škole, a také vytvoření nadřazených pojmů, katego-

rií. Základní dělení faktorů je zprostředkováno skrze skupinu pozitivních a negativních vlivů. Zde bylo definováno mnoho faktorů (174, z toho 86 faktorů bylo pozitivních a 88 negativních). Nad těmito faktory byly vytvořeny nadřazené pojmy (kategorie), které představují komplementární dvojice pro pozitiva i negativa.

Přehled kategorií a faktorů:

A. POZITIVA

1. **Učitel (+)**...Oživující výuku; Ovlivňující; Kvalifikovaný; Vzor; Laskavý; Dobry; Přátelský; Spravedlivý; Ochetný; Se zájmem o žáky; Vliv učitele na vztah k předmětu; S indiv. přístupem; Podporující zájmy; Ped. pracovníci a zaměstnanci školy; Vstřícný; S dobrým vztahem; Motivující; Přísný; Spolupracující; S dobrým přístupem; Příjemný; Trpělivý ; Ostatní
2. **Materiální vybavení školy (+)**...Zahrada; Tělocvična; Bazén; Dobrá vybavenost; Specializované učebny; Příjemné prostředí; Výzdoba školy; Jídelna; Učební pomůcky
3. **Sociální interakce (+)**...Dobré vztahy; Přátelé; Kontakt s vrstevníky; Kolektiv; První lásky; Kamarádi z MŠ
4. **Stravování (+)**...Pravidelná strava; Možnost stravování v bufetu, automatu; Kvalitní jídlo; Chutné jídlo; Možnost svačinek
5. **Zdravotní podmínky (+)**...Bezpečnost; Prevence a zdravotní péče; Nepřetěžování; Dostatek volného času; Fyzikální a hygienické podmínky; Prázdniny; Přestávky; Dodržování pitného režimu
6. **Výuka (+)**...Základní vzdělání; Příprava na SŠ, vysoká úroveň; Rozvoj komunikace; Předměty; Učení se toleranci, respektu, vzájemné pomoci, autoritě; Poskytnutí specifické podpory; Učební návyky; Metody výuky; Příprava pro praktický život; Vedení k samostatnosti a zodpovědnosti; Vztah k přírodě, ke knihám
7. **Aktivity ve škole (+)**...Tělesná výchova; Zahraniční pobyty; Podpora pohybu, sportovní akce; Školní výlety; Lyžování, plavání, bruslení; Školy v přírodě; Zájmové kroužky; Školní družina, školní klub; Soutěže, olympiády; Kulturní akce; Školní akce
8. **Nestresující situace (+)**... Ohleduplné zkoušení; Ostatní; Klima školy; Radost z učení a ze školy; Pravidelný denní režim, řád; Studijní úspěchy; Pochvaly, odměny
9. **Organizační záležitosti (+)**...Jídelna ve škole; Blízkost školy; Ostatní; Menší škola, třída; Spolupráce s rodinou
10. **Ostatní důvody (+)**

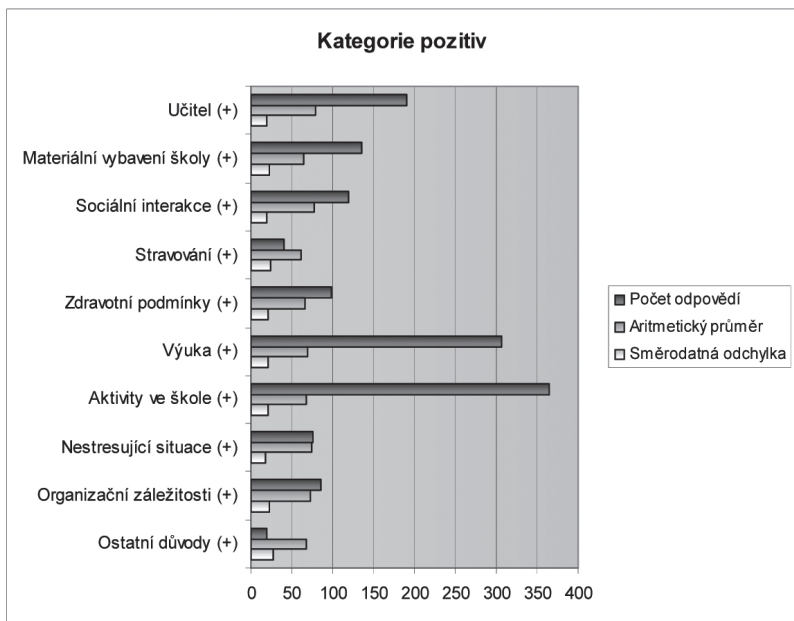
B. NEGATIVA

1. **Učitel (-)**...Starý; Nezvládající; Špatný; Vztah učitel – žák; Neaprobovaný, neprofesionální; Nezájem o žáky, výuku; Přísný, autoritativní; Nepříjemný; Nervózní, nestabilní; Bez autority; Ped. pracovníci a zaměstnanci školy
2. **Materiální vybavení školy (-)**...Toalety; Neestetické prostředí; Tělocvična; Špatné; Učební pomůcky; Zastaralé; Šatny; Topení
3. **Sociální interakce (-)**... Šikana; Posmívání, narážky; Vyřazování z kolektivu; Špatný kolektiv; Asociální chování

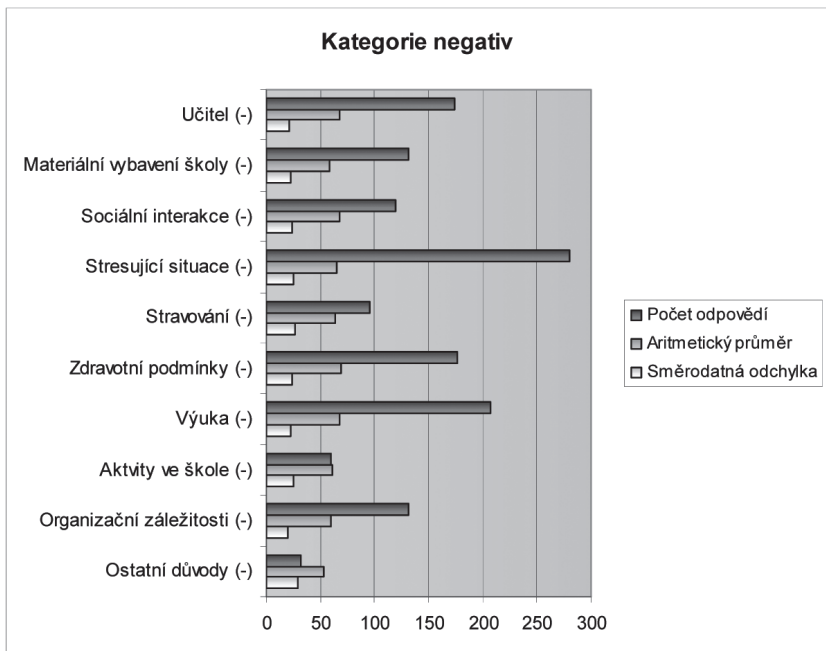
4. **Stresující situace (-)**...Důraz na známku; Strach z přijímacích zkoušek na SŠ; „Škatulkování!; Ponižování žáků; Nadržování, zasednutí na žaka; Srovnávání; Zkoušení, známky; Stres, strach; Nespravedlnost; Známky za výkon, ne za snahu; Jiné stresující situace; Tresty, málo pochval; Strach z lékaře; Nesmyslné příkazy a zázaky; Poznámky; Strach z třídních schůzek
 5. **Stravování (-)**...Nucení dojídat; Nemožnost výběru; Nekvalitní jídla; Školní jídelna; Nedobrá jídla; Bufet
 6. **Zdravotní podmínky (-)**...Nedostatek pohybu a odpočinku; Přetěžování žáků; Ranní vstávání; Zákaz pití a odcházení na WC; Bezpečnost; Málo prevence a zdravotní péče; Nošení těžkých učebnic; Hygienické podmínky; Fyzikální podmínky; Přestávky; Možnost nakažení se od dětí; Sezení
 7. **Výuka (-)**...Neposkytnutí specifické podpory; Frontální výuka; Zastaralá výuka; Domácí příprava; Bez indiv. přístupu, práce s nadanými; Potlačování svobody a vyjádření názoru; Memorování; Nuda, stereotyp; Nesamostatná práce; Stížnosti na předměty; Jiné nedostatky; Nízká úroveň školy; Nezáživnost; Bez motivace; Nespolupráce, soutěživost, rivalita
 8. **Aktivity ve škole (-)**...Školní aktivity; Mimoškolní aktivity; Pohybové a sportovní aktivity
 9. **Organizační záležitosti (-)**...Přestup z MŠ; Rozvrh; Změna školy, třídy; Nespolupráce s rodiči; Časté střídání učitelů, stěhování; Fronty v jídelně; Délka vyučování; Mnoho dětí ve třídě, škole; Jiné organizační záležitosti; Dojíždění do školy; Jídelna daleko
- 10. Ostatní důvody (-)**

POZN: Dílčí faktory v rámci jednotlivých kategorií jsou seřazeny podle aritmetického průměru, počet odpovědí je vyjádřen podtržením tří faktorů (jednoho u aktivit ve škole ve skupině negativ), které byly nejčastěji zastoupeny.

U kategorií i jednotlivých faktorů byly zkoumány dvě položky: četnost odpovědí a aritmetický průměr. Následující grafy ukazují tato specifika u pozitivních a negativních kategorií doplněná o směrodatnou odchylku.

Graf č. 1: Kategorie pozitiv

Graf č. 2: Kategorie negativ

Pro důkladnější prozkoumání jsou k dispozici také tabulky, které poskytují seřazení kategorií podle počtu odpovědí a podle aritmetického průměru s uvedením číselných údajů.

POŘADÍ PODLE POČTU ODPOVĚDÍ			
Aktivity ve škole (+)	364	Stresující situace (-)	280
Výuka (+)	306	Výuka (-)	207
Učitel (+)	190	Zdravotní podmínky (-)	177
Materiální vybavení školy (+)	136	Učitel (-)	174
Sociální interakce (+)	120	Materiální vybavení školy (-)	132
Zdravotní podmínky (+)	98	Organizační záležitosti (-)	132
Organizační záležitosti (+)	85	Sociální interakce (-)	120
Nestresující situace (+)	75	Stravování (-)	95
Stravování (+)	41	Aktivity ve škole (-)	60
Ostatní důvody (+)	19	Ostatní důvody (-)	32

Tabulka č. 1: Pořadí podle počtu odpovědí

Jak již bylo popsáno, četnost odpovědí prozrazuje, jak často se s daným vlivem děti ve škole setkávají. Pořadí pozitiv i negativ se liší, protože se různí to, čeho si všímáme v pohledu pozitivním a negativním (většinou si uvědomíme, co je pro nás podstatné, co potřebujeme, až ve chvíli, kdy to ztratíme). K nejčastějším pozitivním vlivům patří aktivity ve škole, výuka a učitel. Z negativ se nejčastěji objevovaly stresující situace, výuka a zdravotní podmínky. Naopak mezi nejméně častými pozitivními faktory jsou ostatní důvody, stravování a nestresující situace. Nejméně často se jako k negativům vyjadřují respondenti opět k ostatním důvodům, aktivitám ve škole a ke stravování.

POŘADÍ PODLE ARITMETICKÉHO PRŮMĚRU			
Učitel (+)	78,82	Zdravotní podmínky (-)	68,65
Sociální interakce (+)	77,46	Výuka (-)	68,22
Nestresující situace (+)	74,17	Učitel (-)	67,49
Organizační záležitosti (+)	72,24	Sociální interakce (-)	67,36
Výuka (+)	69,28	Stresující situace (-)	65,25
Ostatní důvody (+)	67,89	Stravování (-)	64,00
Aktivity ve škole (+)	67,13	Aktivity ve škole (-)	61,08
Zdravotní podmínky (+)	66,88	Organizační záležitosti (-)	60,13
Materiální vybavení školy (+)	64,82	Materiální vybavení školy (-)	58,29
Stravování (+)	61,07	Ostatní důvody (-)	52,59

Tabulka č. 2: Pořadí podle aritmetického průměru

Aritmetický průměr postihuje významnost daného faktoru, nakolik jej respondent vnímá jako aktuální a naléhavý. V tomto směru je mezi pozitivními vlivy největší význam připisován učiteli, sociálním interakcím a nestresujícím situacím. Z negativ nejvíce dítě ovlivňují zdravotní podmínky, výuka a učitel. Jako nejméně ovlivňující u pozitiv je pak hodnoceno stravování, materiální vybavení školy a zdravotní podmínky.

Důkladnější analýza dat je nad rámec tohoto příspěvku. Článek je totiž pojat jako předběžná zpráva z výzkumu a celý výzkumný projekt bude řešen v rámci disertační práce, kde má své místo jako předvýzkumná fáze. Zaměříme se však dále ještě na srovnání zjištěných faktorů s těmi, které jako vlivy duševní hygieny popisuje odborná literatura, a také na srovnání s faktory definovanými u Zdravé školy.

Téměř ke všem faktorům, které popisují výše uvedení autoři věnující se duševní hygieně, se v námi zjištěných údajích objevují ekvivalenty:

- vliv učitele... učitel
- vyučovací proces... výuka
- vzájemný vztah učitele a žáka, vztahy mezi žáky... vztah učitel – žák, sociální interakce, dobré vztahy
- negativní zážitky dítěte a míra frustrační tolerance... stresující situace
- zkouška... zkoušení, důraz na známku a známky za výkon, ne za snahu, ohleduplné zkoušení, studijní úspěchy
- vyřazení z kolektivu... vyřazení z kolektivu
- změna školy / třídy... přestup z MŠ, změna školy, třídy, časté střídání učitelů, stěhování
- přetěžování... přetěžování žáků
- problematika slabých žáků... specifická podpora, individuální přístup
- netaktnost vůči dětem... ponižování ze strany učitele, posmívání a narážky nebo šikana ze strany dětí
- optické a akustické vlivy... fyzikální a hygienické podmínky
- stres ze soutěživosti... soutěživost, rivalita
- ...

Faktory, které nemůžeme potvrdit, jsou:

- Vliv médií - Černý vnímá označení školáka jako dítěte ve školním věku. Má na něj tedy vliv nejen škola, ale i rodinné prostředí, média... V našem pojetí však zvažujeme pouze vlivy školy.
- Problémy v osobnosti a specifikách dítěte či učitele – osobnost a specifika dítěte a učitele je respondenty často uváděna (učitel, laskavý, trpělivý, ochotný, nepřijemný, nervózní, nestabilní...), ale specifika dítěte přímo zmiňována nejsou. Předpokládáme, že vnímali otázku vlivů školy jako faktorů externích.
- Školní zralost – respondenti tento problém nezmiňují, měl by být však brán v potaz a zahrnut v dalším zkoumání.
- Přiměřený výběr učiva, podání učební látky, řešení problému nepozornosti, zabezpečení aktivity žáků, respektování didaktických zásad a sociálně psychologických aspektů výchovy, otázka kázně – tyto jevy nebyly popsány přímo, ale objevovaly se obdobné kategorie (zabezpečení aktivity žáků... nuda, stereotyp, ...) nebo se nevyskytovaly. Budou tedy opět zváženy a případně přidány jako nové faktory v následujícím zkoumání.

Co se týká srovnání s vlivy, které uvádí Zdravá škola, rozdíly jsou na první pohled markantnější. Při podrobnějším prozkoumání však opět zjistíme převážnou shodu s údaji zjištěnými v našem výzkumu. Faktory jsou zde jiným způsobem klasifikovány. Odlišnost naší koncepce vychází ze snahy přiblížit se klasifikacím uváděným v rámci duševní hygieny.

Mezi shodnými vlivy můžeme jmenovat:

- hygienická nezávadnost... hygienické a fyzikální podmínky
- bezpečí ve věcném slova smyslu – bezpečnost
- estetičnost a zabydlenost... výzdoba školy, příjemné prostředí
- sociální prostředí... sociální interakce
- režim dne respektující biorytmy... pravidelný denní režim, řád
- režim dne respektující nutnost volného času... dostatek volného času, prázdniny, přestávky
- pohybová aktivita... podpora pohybu
- přiblížení školy skutečnému životu... příprava pro praktický život
- žáci se speciálními potřebami a výukovými problémy... poskytnutí specifické podpory
- komunikace jako předpoklad spolupráce... rozvoj komunikace
- motivující hodnocení žáka... motivující učitel
- partnerské vztahy s rodiči... spolupráce s rodinou
- ...

Odlišnosti mezi oběma klasifikacemi:

- v klasifikaci Zdravé školy se objevují např. nové faktory:
 - u věcného prostředí funkčnost a účelnost, podnětnost, dostupnost všech prostor školy k pohybu a užívání, nabídka osobního prostoru
 - u zdravého učení smysluplnost výuky, možnost výběru, spoluúčast na výuce, jasná pravidla soužití v písemné podobě, existence volených orgánů
 - u otevřeného partnerství škola jako demokratické společenství
 - ...
- v naší klasifikaci se naproti tomu objevují např. faktory:
 - učitel se svými individuálními osobnostními i odbornými charakteristikami
 - nucení dojídat
 - fronty v jídelně
 - poskytnutí základního vzdělání
 - blízkost školy
 - počet dětí ve třídě
 - změna
 - ...

Všechny odlišnosti budou zváženy a zahrnuty ve vytváření nové klasifikace, kterou využijeme pro další zkoumání vlivů školy na duševní hygienu dítěte.

4. Závěr

Předběžná zpráva o výzkumném šetření pojednává o výzkumu mentální reprezentace duševní hygieny na základní škole z pohledu studentů učitelství. 197 účastníků

tohoto šetření se vyjadřovalo k pozitivním a negativním vlivům školy na jejich tělesné, sociální a duševní zdraví. Na základě získaných dat jsme provedli analýzu textu, byly definovány faktory a nad nimi bylo vytvořeno deset nadřazených kategorií shodných pro pozitiva i negativa: učitel, materiální vybavení školy, sociální interakce, stravování, zdravotní podmínky, výuka, aktivity ve škole, nestresující situace, organizační záležitosti a ostatní vlivy. Pro posouzení zjištěných dat bylo využito srovnávání na základě počtu odpovědí (jak často se děti s daným faktorem setkávají) a aritmetického průměru (aktualnost, naléhavost daného jevu). Dalším cílem tohoto výzkumného projektu bylo srovnání údajů, které jako ovlivňující duševní hygienu popisují autoři zabývající se duševní hygienou a srovnání s vlivy, které uvádí Zdravá škola.

Zadávání obdobných dotazníků považujeme za důležitou kognitivní metodu. S jejich pomocí můžeme poznávat, jaká situace na našich školách skutečně panuje, můžeme ověřit, zda údaje uváděné v odborné literatuře jsou aktuální a úplné.

Samotné zabývání se daným problémem vnímáme jako velmi důležité, neboť péče o duševní zdraví je předpokladem kvalitně a spokojeně prožitého života.

Výzkum je podporován rozvojovým projektem MŠMT ČR na rok 2007 na Pedagogické fakultě Podpora konkurenceschopnosti doktorských studentů a postdoktorských pracovníků jako členů výzkumných týmů.

Literatura

- BARTKO, D. *Moderní psychohygienu*. Bratislava: Obzor, 1990. ISBN 80-215-0102-2
- BEDRNOVÁ a kol. *Duševní hygiena a sebeřízení pro vysokoškoláky a mladé manažery*. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7168-681-6
- BÜHLER, CH.; SCHENK-DANZINGER, L.; SMITTER, F. *Kindheitsprobleme und der Lehrer*. Heidelberg: Quelle & Meyer, 1958.
- CROW, L. D.; CROW, A. *Mental Hygiene for Teachers; A Book of Readings*. New York: Macmillan, 1963.
- CROW, L. D.; CROW, A. *Mental Hygiene in School and Home Life for Teachers, Supervisors, and Parents*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1951
- ENGELMEYER, O. *Pädagogische Psychologie für Schule und Unterricht*. München: Ehrenwirth, 1974.
- FENTON, N. *Mental Hygiene in School Practice*. Stanford: Stanford University Press, 1944
- GRUBER, J. *Duševní hygiena*. Praha: ČZU, 2002. ISBN 80-213-0944-X
- HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1
- HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Portál, 1988
- HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, 2006
- HŘEBÍČEK, S. a kol. *Duševní hygiena*. Karviná: KÚNZ SM kraje, 1971
- CHAMOUTOVÁ, K.; CHAMOUTOVÁ, H. *Duševní hygiena. Psychologie zdraví*. Praha: ČZU, 2006. ISBN 80-213-1152-4
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-774-4
- KUBÁNI, V.; PETROVSKÝ, R.; SLÁVIK, M. *Duševní zdraví učitele (Vstupná ilu-*

- stračná výskumná sonda). in *Retrospektíva, realita a perspektíva psychológie na Slovensku. Zborník príspevkov VII. zjazdu slovenských psychológov*. Bratislava: Stimul, 1996. ISBN 80-85697-50-5. S. 143 – 145
- MACHAČ, M.; MACHAČOVÁ, H.; HOSKOVEC, J. *Duševní hygiena a prevence zátěže*. Praha: SPN, 1984
- MARKHAMOVÁ, U. *Pomáháme dětem zvládnout stres*. Praha: Talpress, 1996. ISBN 80-7197-020-4
- MÍČEK, L. *Duševní hygiena*. Praha: SPN, 1984
- MÍČEK, L. *Nervózní děti a mládež*. Praha: SPN, 1961
- SENKA, J. *Stres a škola*. in *Retrospektíva, realita a perspektíva psychológie na Slovensku. Zborník príspevkov VII. zjazdu slovenských psychológov*. Bratislava: Stimul, 1996. ISBN 80-85697-50-5. S. 427 – 430
- SCHENK-DANZINGER, L. *Psychologie im Dienste der Schule*. Wien: Österreichischer Bundesverlag, 1980. ISBN 3-215-04375-0
- VELTRUBSKÁ, I.; CHAMOUTOVÁ, K. *Duševní zdraví*. Praha: ČZU, 1998. ISBN 80-213-0456-1
- VOSEČKOVÁ, A. *Psychologie zdraví a duševní hygiena*. Vojenské a zdravotnické listy, 2003, č. 6, s. 273 – 275
- WIEDENOVÁ, M. *Psychohygiena*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1998

MENTAL REPRESENTATION OF PSYCHIC HYGIENE IN BASIC SCHOOL AS SEEN BY TEACHERS STUDENTS

Abstract: If a child should learn, at school, to discover world, to develop healthily and to grow, it is very important to be provided with necessary conditions thereto. Among these conditions rank, among others, also the care of psychic health, which is secured by the psychic hygiene. In our entry we have focussed our attention to tracing to what extent its rules have been applied and respected in schools. The research investigation, the results of which have been presented here, has been based on the mental representation of the feature as seen by teacher students.

Key words: Psychic hygiene, mental health, psychology of health